

TÜRKİYEDE DOĞAL TAŞ SEKTÖRÜ VE REKABET GÜCÜ¹

1. Abdurrahman Kaptan²

ORCID No 0009-0001-0021-1321

2. Muhittin Adıgüzel³

ORCID No 0000-0002-4747-6511

Başvuru Tarihi: 31.07.2023

Kabul Tarihi: 01.08.2023

Yayın Tarihi: 26.09.2023

ÖZET

Dünya ticaret hacminin artması, mevcut iletişim kanallarının etkin bir şekilde kullanılması, lojistik hizmetlerinde kalitenin artması ülkeler arasında var olan rekabeti daha da arttırmıştır. Kronik cari açık sorunu yaşayan Türkiye için doğal taş sektöründeki rekabetçiliğin irdelenmesi önem taşımaktadır. Bu amaçla araştırmada Türkiye doğal taş sektörünün rekabet gücü 2012-2022 yılları arasındaki dönem için incelenmiştir. Rekabet gücünün ölçülmesi için hesaplamaları Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada irdelenen 15 çeşit doğal taştan; 12 çeşidinde Türkiye'nin rekabet gücü yüksek olmakla birlikte 3 çeşidinde rekabet gücünün olmadığı tespit edilmiştir. Doğal taş sektöründe ülkemizin rekabet gücünü artırmak için rezerv bakımından zengin doğal taşların işlenerek ihraç edilmesi önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğal Taş, Mermer, Rekabet Gücü, Madenler, Rekabet Gücünün Ölçülmesi.

NATURAL STONE INDUSTRY AND COMPETITIVENESS IN TURKEY

ABSTRACT

The increase in the volume of world trade, the effective use of existing communication channels, the increase in the quality of logistics services have further increased the competition existing between countries. It is important to examine the competitiveness in the natural stone sector for Turkey, which has a chronic current account deficit problem. For this purpose, the competitiveness of the Turkish natural stone sector has been examined in our research for the period between 2012-2022 Dec. In order to measure the competitive power, the Comparative Advantages (BATTERY) method, the calculations of which were explained by us, was used. Of the 15 types of natural stones examined in our study, it was found that Turkey's competitive power is high in 12 types, but there is no competitive power in 3 types. In order to increase the competitiveness of our country in the natural stone sector, it is important to process and export natural stones rich in reserves.

Keywords: Natural Stone, Marble, Competitiveness, Mines, Measuring Competitiveness.

¹ Bu makale çalışması yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

² Abdurrahman Kaptan, İstanbul Ticaret Üniversitesi, abdurrahmann.kaptannn@gmail.com

³ Doç. Dr., Muhittin Adıgüzel, İstanbul Ticaret Üniversitesi, madiguzel@ticaret.edu.tr

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun yaratıldığı andan itibaren iki ihtiyacı ön plana çıkmıştır. Bunlardan ilki beslenmek ikincisi ise barınmaktır. Beslenmek ihtiyacını karşıladıktan sonra kendilerine barınacak yerler bulmuşlar ve buldukları yeleri doğal taş ya da seramik gibi malzemeler kullanarak süslemişlerdir. Günümüze gelindiğinde ise doğal taşların gösterişin en önemli göstergesi haline geldiği görülmektedir.

Doğal taşlara ilginin bu kadar artması rezervleri olan ülkelerin ekonomik anlamda gelişmesine olumlu yönde etki etmektedir. Doğal taşlar tüm diğer mallar gibi dış ticarete konu olmakta ve dünya ticaretinde ülkeler arasında rekabet yaşanmaktadır. Rezervi ve çeşitliliği yüksek olan ülkelerin diğer ülkelere göre rekabet üstünlüğünü elinde bulduracağı söylenebilir. Ancak rezervin ve çeşidin fazla olması rekabet üstünlüğünü tek başına sağlamamakta, mevcut rezervleri işleyebilecek teknolojik yapının olması ve başarılı şekilde pazarlayabilmek rekabet üstünlüğü için gerekli olmaktadır. Türkiye'nin doğal taşların birçok çeşidinde önemli miktarda rezerve sahip olduğu bilinmektedir. Kronik cari açık sorunu yaşayan ülkemiz için doğal taş sektöründeki rekabetçiliğimizin irdelenmesi önem taşımaktadır. Bu amaçla araştırmamızda Türkiye doğal taş sektörünün rekabet gücü 2012-2022 yılları arasındaki dönem için incelenmiştir. Çalışmada rekabet gücü ölçümünde Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler-AKÜ (Reveald Comparative Advantage- RCA) yöntemi kullanılarak ölçülmüştür. 2012-2022 doğal taş ithalat ve ihracat rakamları Maden Tetkik ve Arama Kurumunun ilgili yıllara ait maden dış ticareti raporlarından alınmıştır (MTA, 2012-2022).

Bu çalışmanın ilk bölümünde doğal taş sektörü tanımlanmaktadır. İkinci bölümde Türkiye'nin doğal taşlardaki ekonomik ve rezerv durumu incelenmektedir. Üçüncü bölümde rekabet gücü kavramı özetle irdelenmiştir. Dördüncü bölümde ise Türkiye'nin doğal taş sektöründeki rekabet gücü hesaplamaları çerçevesinde farklı ürün çeşitlerindeki rekabet gücü ortaya konulmuştur. Son bölümde sonuç ve değerlendirme yer almaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Doğal Taş ve Doğal Taşların Sınıflandırılması

Doğal taş, oluşunda doğal yolların etkili olduğu olduğu yerden çıkarılarak çeşitli işlemlerden geçecek yapı işlemlerinde kullanıma hazır hale getirilen ya da kullanılacağı amaç doğrultusunda şekil verilen taşlar şeklinde tanımlanabilir. Doğal taş kavramı çok geniş alanı kapsadığı için farklı farklı tanımlarının olması muhtemeldir(Güngör ve Aydoğan, 2016:26).

Doğal taşlar genel olarak üç şekilde sınıflandırılır. Bunlar Magmatik Kayaçlar (Plütonik (derinlik kayaları), Volkanik kayaçlar (yüzey kayaları), Sedimanter kayaçlar (tortul-çökel) ve metaformik kayaçlar şeklinde ayrılmaktadır (Karahana, 2018:4).

2.1.1. Magmatik Kayaçlar

Yeryüzüne çıkan veya soğuma imlanı oluşan magma ile mineraller tepkimeye girerek yeni bir kayaç oluşturmaktadır. Magmatik kayaçlar iki şekilde oluşmaktadır. Bunlardan ilki yeryüzüne ulaşamayan magmanın yer kabuğunun altında soğuması ile oluşmaktadır bu şekilde oluşan kayaçlara sokulum kayaçları denilmektedir. İkinci olarak yeryüzüne ulaşan magmanın soğuması sonucunda püskürük kayaçlar oluşmaktadır. Sokulum kayaçlarına yer altında oluştukları için derinlik kayaçları da denilmektedir. Yer kabuğunun dışına oluşan kayaçlara ise yüzey kayaçları da denilmektedir (Genç,2015:5).

2.1.2. Sedimanter (Tortul) Kayaçlar

Tortullaşma sonucunda oluşan kayaçlar genellikle tabakalı bir yapıdan oluşurlar ve bünyesinde fosilleri barındırmaktadır. Bu tip kayaçların oluşması için iki etmenin bir araya gelmesi gerekmektedir. Bunlar taşıma ve depolama etmenleridir (Gürcan, 2006:6) Tortul kayaçların oluşması dört kademedir oluşmaktadır. Bu kademeler, erozyon, taşıma birikme ve sıkışmadır. Tortul kayaçların genellikle dış kuvvetlerin aşındırması ya da biriktirmesi sonucunda oluşmaktadır. Meydana gelen bu birikimler gevşek bir yapıya sahiptirler daha sonraki aşamada çevreden uygulanan basınç sonucunda aralarındaki boşluklar ortadan kalkar ve tortul kayaçlar meydana gelir (Kaya, 2009:6).

2.1.3. Metamorfik Kayaçlar

Metamorfik kayaçlar, yer kabuğunda yüksek sıcaklık, yüksek basınç ve/veya kimyasal değişimlerin etkisi altında, başlangıçta başka bir kaya türünden (sedimanter veya magmatik kayaçlar) dönüşerek oluşan kayaçlardır. "Metamorfik" terimi, Yunanca "meta" (değişme) ve "morphos" (şekil) kelimelerinden gelir ve bu kayaçların mevcut koşullar altında başka bir kaya türünden dönüşerek oluştuğunu ifade eder (Hozatlıoğlu, 2018:12).

2.2. Türkiye Doğal Taş Rezervleri

Türkiye, zengin doğal taş rezervleriyle tanınan bir ülkedir. Bu doğal taşlar, mimari yapılar, iç mekanlar, döşeme, heykeller, anıtlar ve çeşitli endüstriyel amaçlar için kullanılmaktadır. Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde farklı türlerde doğal taşlar bulunmaktadır. Türkiye'nin ulaşım ağının gelişmiş olması var olan rezervin dünyanın birçok ülkesine kolayca ulaşmasına olanak tanımaktadır. (Bilim, v.d, 2018:117). Ülkemizde 2021 yılında 18,25 milyon ton II (b) grubu doğal taş üretilmiş olup bunun %71,58'si mermer, %19,52'si traverten, %2,91'i granit, %2,88'i mozaik kayrak vb. dekoratif taş, %1,36'sı bazalt, %0,98'i andezit, %0,10'u serpantin, %0,37'si ignimbirit, %0,20'si oniks, %0,06'sı diyabaz ve %0,04'ü ise yapıtaşlarından oluşmaktadır.

2.2.1. Türkiye Doğal Taş Sektörünün Ekonomik Boyutu

Ülkemizin bulunduğu coğrafi konum nedeniyle doğal taş rezervi açısından zengin bir konumda olduğu görülmektedir. Ülkemiz, Maden Tetkik ve Arama (MTA) Genel Müdürlüğü tarafından yapılan araştırmalara göre ülkemizde 5,1 milyar m³ diğer bir ifade ile 13,9 milyar ton muhtemel doğal taş rezervine sahip olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde bulunan bu rezervi mermer, kireçtaşı ve travertenlerden oluştuğu görülmektedir. Tespit edilen ve tahin edilen rezervler düşünüldüğünde dünya rezervlerinin yaklaşık %33 lük bir kısmının Türkiye'de olduğu görülmektedir (Özoğuz, 2019:88).

2.2.2. Türkiye Doğal Taş Sektörünün Genel Durumu

Ülkemizde doğal taşlar sektörünün gelişimi çok uzun yıllar yavaş bir şekilde ilerlemiştir. 1980'li yıllarla birlikte inşaat sektörü canlanmaya başlamıştır. Bu sektörün canlanmaya başlaması ile birlikte doğal taş sektörü de hareketlenmeye başlamıştır. Rezervlerin bölgelere göre dağılımı, Ege Bölgesi %32, Marmara %26, İç Anadolu % 11, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz Bölge'si %31 şeklinde olduğu görülmektedir. Doğal taş sektöründe yaklaşık olarak 1.500 adet taş Ocağı, 2.000 civarı işletme, orta ve küçük ölçekli 9.000 atölye faaliyet vermektedir. Tüm bu tesislerde yaklaşık olarak 300.000 kişinin istihdam edildiği görülmektedir. Ülkemizde üretim genel olarak beş bölgeye yayılmıştır bu bölgelerde gerçekleştirilen üretim toplam üretimin % 65'ini oluşturmaktadır (Ticaret Bakanlığı, 2021: 1).

2.3. Rekabet Gücü Kavramı

Rekabet, Türkçe dilinde "rakipler arasındaki yarış" veya "karşılaştırmalı mücadele" anlamına gelmektedir. Rekabet, çoğu zaman daha iyi sonuçlar elde etmek, pazar payını artırmak, üstünlük sağlamak, başarıya ulaşmak veya birincilik elde etmek amacıyla gerçekleşir. Rekabet, katılımcıların yeteneklerini, stratejilerini ve kaynaklarını kullanarak diğerlerini geride bırakmaya çalıştığı bir süreçtir (Çöp, 2020:135). Rekabet kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından aynı amacı giden kimseler arasındaki çekişme, yarışma ve yarış' tanımlanmıştır. İktisadi olarak ise 'herhangi bir etkinlik alanında ayrı ayrı kişi ya da gruplar arasında sürdürülen üstün olma mücadelesi' olarak ifade edilmiştir (<https://sozluk.gov.tr/>, 2023).

Rekabet gücü, bir şirketin veya bir ürünün, pazar koşullarında diğer rakiplere kıyasla başarıyla rekabet edebilme yeteneğidir. Bir başka deyişle, rekabet gücü, bir işletmenin veya bir ürünün diğerlerine göre avantajlı bir konuma sahip olma kabiliyetidir. Rekabet gücü, özellikle iş dünyasında, başarı ve sürdürülebilirlik için kritik bir öneme sahiptir (İnan, 2019:76).

Rekabet gücü ölçümü firma, endüstri/sektör ve ülke düzeyinde ölçülebilmektedir (Adıgüzel, 2011). Çalışmamızda Türkiye'nin doğal taş ürünlerindeki rekabet gücü sektör düzeyinde Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler-AKÜ (Reveald Comparative Advantage- RCA) yöntemi kullanılarak ölçülmüştür.

2.3.1 Rekabet Gücü Ölçümü Yöntemi

Balassa (1965) tarafından literatüre kazandırılmış AKÜ (RCA) yönteminin, Vollrath (1987 ve 1991) tarafından ortaya atılan göreceli ithalat avantajı üzerine katkıları ile son halini alan AKÜ endeksine göre, Türkiye'nin 2012-2022 doğal taş sektörünün rekabet gücü incelenmiştir. Vollrath'ın AKÜ hesaplama yöntemi aşağıdaki gibidir. i ülkesinin j malında

$$AKÜ = [\ln (X_{ij} / X_{it}) - \ln [(M_{ij} / M_{it})]$$

$$AKÜ = \ln ((X_{ij} / X_{it}) / (M_{ij} / M_{it}))$$

X_{ij} = j malının toplam ihracatı

X_{it} = Ülke toplam ihracatı

M_{ij} = Ülkenin j malının toplam ithalatı

M_{it} = Ülkenin toplam ithalatı

Çalışmamızda Türkiye'nin sanayi sektörünün dünyaya ihracatı ile, Türkiye'nin sanayi sektörünün dünyadan ithalatı dikkate alınacağından, formüldeki ülke indisi olan (i), her bir sektör (j) için sabittir ve ihmal edilebilir. Bu durumda formülün yeni hali,

$$AKÜ = \ln [(X_j / X_t) / (M_j / M_t)] \text{ olacaktır.}$$

AKÜ değerinin daha da hassas ölçümü ve bir endeks olarak ifade edebilmek için eşitliğin sağ tarafı 100 ile çarpılırsa, formülümüz, $AKÜ = (\ln [(X_j / X_t) / (M_j / M_t)]) * 100$ halini alacaktır. $AKÜ > 50$ ise bu fasılda rekabet gücü olduğu veya yüksek olduğu, $AKÜ$ değeri; $-50 < AKÜ < 50$ arasında ise rekabet gücünün sınırdaki olduğu, $AKÜ < -50$ durumunda ise rekabet gücünün olmadığı veya düşük olduğu kabul edilmektedir (Adıgüzel ve Şengüler, 2019:1540).

3. TÜRKİYE'NİN DOĞAL TAŞ SEKTÖRÜNDEKİ REKABET GÜCÜ BULGULARI

Çalışma kapsamında doğal taşlar kategorisinde; tuz, kükürt, ham mermer, işlenmiş mermer, ham granit, işlenmiş granit, kumlar, kuvars, kuvartis, çakıl taşlar, kireç ve kireç taşları, taş kömürü, alçı ve alçı taşları, ham kayağan taşı, işlenmiş kayağan taşı için rekabet gücü hesaplanmıştır.

3.1. Tuz

Doğal taşlar kategorisinde bulunana tuz için, Türkiye'nin rekabet gücü Tablo 1'de görüldüğü gibi değişkenlik arz etmekle birlikte Türkiye'nin tuzda rekabet gücü olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Tuz 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tuz	55,23	246,94	257,33	36,51	261,43	117,84	121,77	189,71	245,55	244,44	289,85

Doğal taşlar kategorisinde bulunana tuz için, Türkiye'nin 2012 yılında AKÜ değeri +55,23 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılı için düşük rekabet gücünün olduğu görülmektedir. 2013 ve 2014 yıllarında rekabet gücü yükselmiştir. 2015 yılında AKÜ değeri +36,51 olarak sınır değerler arasında yer almıştır. 2015 yılından sonra AKÜ değeri giderek artmış ve 2022 yılında +289,85 olarak hesaplanmıştır. Tuz için Türkiye'nin rekabet gücü yüksektir.

Tablo 2. Kükürt 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kükürt	-56,45	-43,37	-36,18	-9,36	-59,70	-21,72	-52,42	-56,74	-26,04	-21,61	30,77

Tablo 2’de yer alan kükürt için AKÜ değerlerine bakıldığında, 2012, 2016 ve 2019 yıllarında rekabet gücünün sınır değerlerin hemen altında diğer yıllarda sınır değerler içerisinde olduğu görülmektedir. Kükürt için Türkiye’nin rekabet gücünün sınır değerler arasında olmakla birlikte genel olarak AKÜ değerlerinin negatif değerli olduğu hesaplanmıştır.

Tablo 3. Ham Mermer 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ham Mermer	728,06	680,23	614,25	628,35	636,29	637,07	605,97	543,13	526,07	527,55	472,19

Doğal taşlar katagorisinde bulunana ham mermer için, 2012 - 2022 yılları arasında Türkiye’nin dünya pazarında yüksek rekabet gücüne sahip olduğunu belirlenmiştir. 2012 yılında +728,06 . ile dönemin en yüksek AKÜ değerini almıştır. daha sonraki yıllarda rekabet gücünün giderek gerileyerek 2022 yılında + 472,19 olduğu görülmektedir. Ham mermer için Türkiye’nin yüksek rekabet gücü olmakla birlikte son 11 yıldır hemen her yıl gerilemektedir.

Tablo 4. İşlenmiş Mermer 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
İşlenmiş Mermer	389,31	355,37	370,91	379,97	372,79	382,25	360,86	422,15	378,88	389,35	395,94

İşlenmiş mermer katagorisinde yıllar bazında AKÜ değerlerine bakıldığında, Türkiye’nin 2012-2022 döneminde yüksek rekabet gücüne sahip olduğu görülmektedir. Dönem boyunca AKÜ değerlerinin + 355,37 ile +422,15 arasında yer aldığı hesaplanmıştır. Türkiye işlenmiş mermer kategorisinde yüksek rekabet gücüne sahiptir.

Tablo 5. Ham Granit 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ham Granit	101,99	9,17	46,03	84,34	147,83	121,69	316,30	338,18	390,58	392,02	568,78

Tablo 5’ de görüldüğü gibi ham granit katagorisinde 2012 yılında AKÜ değeri +101,99 2013 yılında +9,17 olarak gerçekleşmiştir. 2014’ten itibaren 2022 yılına kadar AKÜ değerleri giderek yükselmiştir. 2022 yılında AKÜ değeri +568,78 olarak gerçekleşmiş ve son 11 yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Ham granit katagorisinde Türkiye’nin yüksek rekabet gücüne sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. İşlenmiş Granit 2012– 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
İşlenmiş Granit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	186,38	214,03	249,71	269,23	309,67	282,53	183,61	133,93	87,07	61,42	11,28

Tablo 6’ da yer alan işlenmiş granitin AKÜ değerleri bağlamında Türkiye’nin bu üründe rekabet gücünün olmadığı görülmektedir. 2012-2021 yılları arasında rekabet gücünün -50 değerinin altında olduğu ve bu dönemde rekabet gücünün olmadığı değerlendirilmiştir. 2022 yılında ise AKÜ değeri - 11,28 olarak sınır değerler arasında yer almıştır.

Tablo 7. Kumlar 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	202 2
Kumlar	-48,96	-68,40	-104,46	-123,32	-144,64	-169,06	-161,00	-161,43	-145,56	-154,97	-169,37

Doğal taşlar kategorisinde bulunana kumlar için, Tablo 7’deki son 11 yılın AKÜ değerleri irdelendiğinde Türkiye’nin kumlar kategorisinde rekabet gücünün olmadığı görülmektedir. 2012-2022 döneminde AKÜ değerleri – 48,96 ile – 169,37 değerleri arasında olmuştur.

Tablo 8. Kuvars 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kuvars	411,22	412,99	436,55	484,85	491,10	510,74	418,02	396,90	459,76	593,61	645,24

Tablo 8’de yer alan kuvars için 2012-2022 dönemi AKÜ değerleri yorumlandığında Türkiye’nin yüksek rekabet gücüne sahip olduğu görülmektedir. 2012 yılında AKÜ değeri +411,22 olurken 2022 yılında +654,24 olarak gerçekleşmiş ve son 11 yılın en yüksek değeri olmuştur.

Tablo 9. Kuvartis 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kuvartis	533,10	67,34	321,97	361,09	398,27	-29,26	501,13	1,80	18,12	29,49	398,79

Tablo 9’ da yer alan kuvartis’in AKÜ değerleri 2012 yılında +533,10 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında AKÜ değeri +167,34 olmuş, 2014 yılındaki 321,97 den 2016 yılında 398,27 ‘ye yükselmiştir. 2017 yılında AKÜ değeri -29,26 olarak sınır değerler arasında gerçekleşmiştir. 2018 yılında ise AKÜ değeri +501,13 olmuştur. 2019 - 2021 arası sınır değerler arasında iken 2022 yılında AKÜ değeri

+398,79 olarak gerçekleşmiştir. Kuvartis doğal taşı için Türkiye'nin rekabet gücü bazı yıllar sınır değerler arasında olsada genelde yüksek rakabet gücü hesaplanmıştır.

Tablo 10. Çakıl Taşlar 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Çakıl Taşları	279,15	315,73	274,15	253,01	335,46	316,89	362,08	409,05	363,21	343,61	352,96

Çakıl taşları için 2012-2022 döneminde Türkiye'nin rekabet gücü giderek yükselmiş 2019 yılında AKÜ değeri +409,05 olmuş ve 2022 yılında 352,96 olarak gerçekleşmiştir. Çakıl taşları için Türkiye'nin rekabet gücü yüksektir.

Tablo 11. Kireç ve Kireç Taşları 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kireç ve Taşları	369,87	321,86	335,42	332,77	301,42	266,91	280,59	311,04	365,66	289,88	320,77

Doğal taşlar katagorisinde bulununa kireç ve kireç taşları için, 2012-2022 döneminde Türkiye'nin rekabet gücü AKÜ değerleri + 266,91 ile +369,87 arasında değişmiştir. Türkiye'nin kireç ve kireç taşları için rekabet gücünün yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 12. Taş Kömürü 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Taş Kömürü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	904,47	758,59	591,52	508,08	605,18	547,47	578,86	624,37	517,66	451,60	372,28

Tablo 12'de yer alan AKÜ değerlerine göre Türkiye'nin rekabet gücü taş kömüründe 2012-2022 döneminde – 372,28 ile +904,47 arasında değişmiştir. Taş kömüründe dönemin tamamında Türkiye'nin rekabet gücünün olmadığı görülmektedir.

Tablo 13. Alçı ve Alçı Taşları 2012 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Alçı ve Taşları	288,01	289,82	271,26	248,70	219,87	238,35	234,78	302,24	353,68	359,11	351,86

Alçı ve alçı taşları için, 2012-2022 döneminde Türkiye'nin rekabet gücü AKÜ değerleri + 219,87 ile +359,11 arasında değişmiştir. Türkiye'nin alçı ve alçı taşları için rekabet gücünün yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Ham Kayağan Taşı 2020 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kayağan Taşı	93,08	136,84	251,27	188,79	152,84	146,18	145,03	52,49	48,77	218,91	279,54

Tablo 14’te yer alan değerlere göre ham kayağan taşı için, 2012-2022 döneminde Türkiye’nin rekabet gücü AKÜ değerleri 2019 ve 2020 yılları dışında sürekli artmıştır. 2012 yılında + 93,08 olan AKÜ değeri 2022 yılında 279,54 olmuştur. Türkiye’nin ham kayağan taşı için rekabet gücünün yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 15. İşlenmiş Kayağan Taşı 2020 – 2022 Yılları Arası AKÜ Değerleri

Doğal Taş	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
İşlenmiş Kayağan Taşı	-48,24	77,38	22,85	-68,29	-70,17	58,75	102,09	141,05	127,62	109,26	110,68

İşlenmiş kayağan taşının Tablo 15’te yer alan AKÜ değerlerine göre 2012 yılında -48,24 olan AKÜ değeri 2012 ve 2017 yılları arasında sınır değerlere yakın olarak pozitif ve negatif değerler almıştır. AKÜ değerleri 2018 – 2022 yılları arasında + 102,09 ile +141,05 arasında . gerçekleşmiş olup Türkiye’nin yüksek olmamakla birlikte rekabet gücünün olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye’nin birçok alanda olduğu gibi doğal taşlar açısından da önemli bir potansiyeli vardır. Bu potansiyelin olduğu doğal taş ürünlerinde rekabet gücünün artırılması cari açık sorununu olumlu etkileyeceği gibi başta istihdam olmak üzere bir çok alanda ekonomiye katkıda bulunacaktır.

Bu çalışmada 2012-2022 dönemi için; tuz, ham mermer, işlenmiş mermer, ham granit, çakıl taşları, kuvars, kireç ve kireç taşları, alçı ve alçı taşları, ham kayağan taşları, işlenmiş kayağan taşlarında Türkiye’nin rekabet gücü yüksektir. Ham mermer için Türkiye’nin yüksek rekabet gücü olmakla birlikte son 11 yıldır hemen her yıl gerilemektedir. Kuvartis doğal taşı için Türkiye’nin rekabet gücü bazı yıllar sınır değerler arasında olsada genelde yüksek rakabet gücü hesaplanmıştır.

Kükürt için Türkiye’nin rekabet gücünün sınır değerler arasında olmakla birlikte genel olarak AKÜ değerlerinin negatif değerli olduğu hesaplanmıştır. Taş kömüründe, kumlar kategorisinde rekabet gücünün olmadığı görülmektedir.

Çalışmamızda irdelenen 15 çeşit doğal taştan; 12 çeşidinde Türkiye’nin rekabet gücü yüksek olmakla birlikte 3 çeşidinde rekabet gücünün olmadığı tespit edilmiştir.

İşlenmiş granitin AKÜ değerleri bağlamında Türkiye’nin bu üründe rekabet gücünün olmadığı görülmektedir. İşlenmiş kayağan taşında Türkiye’nin yüksek olmamakla birlikte rekabet gücünün olduğu görülmektedir.

Türkiye’de doğal taşların büyük oranda işlenmeden ham ihraç edildiği bilinmektedir. İşlenmeden ihraç edilen doğal taşların ülke için yarattığı katma değer ve ekonomik getirisi daha düşük olmaktadır. Bu bağlamda rezerv bakımından zengin doğal taşların işlenerek ihraç edilmesi için gerekli desteklerin sağlanması önem arz etmektedir. Türkiye’de işlenmiş doğal taşlar açısından iki önemli sorun bulunmakta olup bunlardan ilki yeterli teknolojik ekipmanın bulunmamasıdır. İkinci sorun ise ülkenin yüksek bir arazi yapısına sahip olmasıdır. Dağlık alanlarda bulunan doğal taşların çıkarılması ve

işlenmesi hem daha maliyetli olmakta hem de uzun süre içerisinde gerçekleşmektedir. Bu iki sorun uluslararası alanda rekabet gücünün oluşmasını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bunun için özel sektörün ve devletin ortak politika ve uygulamalar geliştirmesi önerilmektedir. Doğal taşların ya da madenlerin çıkarılması ve işlenmesi uzun işlemler gerektiren süreçtir. Yapılan analizlerin sonucuna bakıldığında doğal taş endüstrisinde ülkemiz doğal kaynaklarının bol olduğu gruplarda rekabet üstünlüğünü elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Mermer, Tuz, Alçı ve alçı taşların içinde bulunduğu doğal taşlarda rekabet gücünün olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, M. (2011). Küresel Rekabet Gücü, Nobel Yayınevi, Ankara

Adıgüzel, M. ,Şengüler, M. (2019) Türkiye Mermer Sektörünün ve Rekabet Gücünün İncelenmesi, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 54(3), 1530-1546

Bilim, N., Dündar, S. ve Kekeç B. (2018). Doğal Taş Üretimimizin Genel Görünümü ve Ülkemiz İçin Önemi, SETSCI Conference Indexing System, 3, 117-120.

Çöp, S. (2020). Küresel Değer Zincirleri ve Uluslararası Rekabet Gücü Etkileşimi Üzerine Bir Araştırma, Dokora Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, Uluslararası Ticaret Anabilim Dalı, İstanbul.

Genç, M. (2015). Dünya ve Türkiye’de Doğal Taş Sektörü: Kahramanmaraş İli Sektör Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş.

Gürcan, S.(2006). Doğal Yapı Malzemelerinde Kaymazlık Testi Ve Kayma Direncinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi,Fen Bilimleri Enstitüsü, Madem Mühendisliği ve Madencilik Ana Bilim Dalı, Afyonkarahisar

Güngör, B. ve Aydoğan, S. (2016). Doğal Taşın Öyküsü, Ed. Erdoğan Yüzer, Frs Matbaacılık, İstanbul, 2016.

Hozatlıoğlu, D. (2018). Göksun-Binboğa ve Engizek Metamorfitleri’nin Mineralojik-Petrografik ve Jeokimyasal İncelenmesi, Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Jeoloji Mühendisliği Anabilim Dalı, Sivas.

İnan, E. Ü, S. (2019). İhracata Yönelik Üretim Yapan İşletmelerde Uygulanan Pazarlama Stratejilerinin Rekabet Gücüne Etkisi: Konya İlinde Bir Araştırma, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Konya.

Karahan, S.D. (2018). Dünyada Ve Türkiye’de Doğal Taşlar, Maden Tetkik Ve Arama Genel Müdürlüğü Fizibilite Etütleri Daire Başkanlığı, Ankara.

Kaya, G. Ş. (2009). Türkiye’de Doğal Taş Sektörü ve Tokat İli Potansiyeli, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı ,Tokat.

Ticaret Bakanlığı Doğal Taşlar Sektör Raporu (2021). İhracat Genel Müdürlüğü Maden, Metal ve Orman Ürünleri Dairesi, Ankara.

MTA (2012-2022): 2012 ve 2022 yılları arası için ilgili yıl raporları. https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/kurumsal/belgeler/faaliyet_raporu_2022.pdf

Özoğuz, E. (2019). Türkiye Doğal Taş Endüstrisinde Uluslararası Rekabet Gücünün İncelemesi, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İşletmecilik Ve Ticaret Anabilim Dalı, Bursa.